

Олейников Сергій Миколайович

кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування

Національної академії правових наук України

Oleinykov Serhii

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,

Leading Researcher

Scientific Research Institute of State Building and Local Government of

National Academy of Law Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0002-5940-1728

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-6-9990

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЯК АСПЕКТ ЛЕГІТИМНОСТІ ВЛАДИ STATE-LEGAL REGIME AS AN ASPECT OF THE LEGITIMACY OF AUTHORITY

Анотація. Вступ. Проблема сучасних суспільств позначається руйнацією легітимності політичних режимів, специфічними за рівнем визнання підстав формування та форм здійснення інститутів влади, її правових обмежень та реалізації нею конституційних обов'язків. Функціонування демократичної держави недопустиме поза правовою організацією її інститутів, які деформуються авторитарним правлінням, але мають зберігати системну цілісність влади і суспільства. Правові підстави державного режиму вказують на здатність владних інститутів функціонувати в межах конституційних та міжнародних стандартів правління, що зберігають легітимність влади. Категорія державно-правового режиму відсвічує не лише методи й засоби діяльності влади, а й ефективність виконання нею обов'язків з захисту прав та свобод людини. На легітимність влади діють внутрішні та зовнішні чинники, нехтуючи якими важко визначити її рівень, з'ясувати негативну тіньову громадську думку, кризу довіри до влади. Немає влади, на яку не впливають фактори легітимності, яка становить природу державної влади. Характер легітимності влади визначає її політичні режими. Легітимність – спільна категорія політичної науки та державознавства. Всі інші поняття державно-правового режиму – повноваження, компетенція, засоби та ресурси влади у певному сенсі похідні від неї, логічно підпорядковані їй та залежні від неї по суті.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні легітимності публічної влади у зв'язку з існуванням державно-правового режиму як основної форми легітимності політичного режиму, що має правову природу як підставу легітимності; ілюстрації генези політичного режиму у зв'язку з факторами легітимності влади, висвітленні елементів державно-правового режиму та його основних функцій.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є 1) правове опосередкування та визначеність організаційних форм та діяльності інститутів публічної влади; 2) дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів в сфері функціонування інститутів публічної влади і держави, як політико-правових феноменів суспільства, параметрів їх легітимності в умовах політичних режимів, а також дослідження функціональності легітимних політичних режимів за умов демократичного транзиту держав. Використані методи: системний, структурно-функціональний, що дали змогу досліджувати державно-правовий режим та елементи легітимності в якості системного явища; методи аналізу правових та політичних понять; метод факторного аналізу, що дозволяє дослідити чинники впливу на зміст та елементи політичного (державно-правового режиму) та їх динаміку.

Результати. Обґрунтований зв'язок легітимності державної влади з державно-правовим режимом як основна форма легітимності політичного режиму, передумовою якої є правова природа державної влади. Політичний режим специфічний за рівнем визнання правових підстав формування, форм здійснення, обмежень та реалізації обов'язків інститутів влади. Правові підстави державного режиму демонструють обумовленість суб'єктів влади діяти за конституційними вимогами їх організації. Міжнародно-правові стандарти правління містять шанс збереження легітимності влади. Відбито принципова неможливість владної діяльності поза юридично визначеною організацією її інститутів, що зберігає системну цілісність влади, демократичних інститутів, прав громадян та протидіють авторитарній деформації і дисфункціям влади. Державно-правовий режим досліджений як категорія, зміст якої відсвічує не лише методи і засоби реалізації влади, а й ефективність здійснення її обов'язків в сфері прав громадян. Основні показники державно-правового режиму та його

легітимності – реальність інститутів демократії, гарантованість прав громадян, транспарентність інститутів влади. Визначено, що легітимність – основа стабільності та суспільного розвитку, що зумовлює дослідження чинників легітимації як основи її забезпечення. Ігноруванням цих факторів, негативної громадської думки та кризи довіри до влади важко визначити рівень легітимності політичного режиму. Легітимність є суттю, що відбиває правову природу державної влади та визначає її форми, типи, режими, функції. Уточнюються системні зв'язки понять, якими оперує політична та юридична науки. Легітимність – основна загальна категорія політичної науки та державознавства. Всі інші категорії та поняття державно-правового режиму повноваження, компетенція, засоби, ресурси влади та інші) у певному сенсі похідні від неї, логічне підпорядковані їй та залежні від неї по суті.

Перспективи. В подальших правових, політологічних та соціологічних дослідженнях, що перетинаються у міждисциплінарних дослідгах навколо категорій політичної та державної влади, пропонується зосередити увагу на факторному аналізі феномену їх легітимності, дослідженні системи чинників – об'єктивних та суб'єктивних, внутрішніх та зовнішніх, постійних та тимчасових й ін., – що здатні впливати на рівень легітимності влади за умов існування політичних режимів держав, орієнтованих на розвиток у стабільному демократичному транзиті. Особливу увагу варто привернути на чинники суспільної та індивідуальної правової свідомості та менталітету громадян, громадської думки в умовах політичних режимів, функціонування ЗМІ, соціальних мереж Інтернет, джерел інформації та дезінформації, бурхливому розвитку штучного інтелекту та його новітніх ресурсів з точки зору можливих ризиків для стабільності суспільства.

Ключові слова: державна влада, державно-правовий режим, політичний режим, легітимність влади.

Summary. Introduction. The problem of modern societies marked by the destruction of the legitimacy of political regimes, specific in terms of recognition of the basis for the formation and forms of implementation of institutions of power, its legal restrictions and the implementation of its constitutional duties. The functioning of a democratic state is unacceptable outside the legal organization of its institutions, which deformed by authoritarian rule, but must preserve the systemic integrity of power and society. The legal foundations of the state regime indicate the ability of power institutions to function within the framework of constitutional and international standards of government that preserve the legitimacy of power. The category of the state-legal regime highlights not only the methods and means of activity of the authorities, but also the effectiveness of their duties to protect human rights and freedoms. Internal and external factors act on the legitimacy of power, neglecting which it is difficult to determine its level, to find out negative shadow public opinion, a crisis of confidence in power. There is no power that not influenced by the legitimation factors that constitute the nature of state power. The nature of the legitimacy of power determined by its political regimes. Legitimacy is a common category of political science and state studies. All other concepts of the state-legal regime are powers, competence, means and resources of power in a certain sense derived from it, logical subordinate to it and dependent on it in essence.

Purpose. The purpose of the study is to justify the legitimacy of public power in connection with the existence of a state-legal regime as the main form of legitimation of a political regime that has a legal nature as the basis of legitimacy, illustrations of the genesis of the political regime in connection with the factors of legitimization of power, coverage of the elements of the state-legal regime and its main functions.

Materials and methods. The materials of the study are 1) legal mediation and certainty of organizational forms and activities of public authorities. 2) the study of domestic and foreign authors in the field of functioning of institutions of public power and the state, as political and legal phenomena of society, the parameters of their legitimacy under the conditions of political regimes, as well as the study of the functionality of legitimate political regimes under the conditions of democratic transit of states. Methods used: systemic, structural and functional, which made it possible to explore the state-legal regime and elements of legitimacy as a systemic phenomenon; method of analysis of legal and political concepts; method of factor analysis, which allows studying the factors of influence on the content and elements of the political (state-legal regime) and their dynamics.

Results. The connection of the legitimacy of state power with the state-legal regime as the main form of legitimation of the political regime, the prerequisite of which is the legal nature of state power, is motivated. The political regime is specific in the level of recognition of the legal grounds for the formation, forms of implementation, restrictions and implementation of the duties of the institutions of power. The legal grounds of the state regime demonstrate the conditionality of the subjects of power to act according to the constitutional requirements of their organization. International legal standards of government contain a chance to preserve the legitimacy of the authorities. It reflects the fundamental impossibility of power activity outside the legally defined organization of its institutions, which preserves the systemic integrity of power, democratic institutions, and citizens' rights and counteracts authoritarian deformation and dysfunctions of power. The state-legal regime has been studied as a category, the content of which highlights not only the methods and means of exercising power, but also the effectiveness of the exercise of its duties in the field of citizens' rights. The main indicators of the state-legal regime and its legitimacy are the reality of the institutions of democracy, the guarantee of the rights of citizens, the transparency of the institutions of power. It is determined that legitimacy is the basis of stability and social development, which determines the study of legitimation factors as the basis for its provision. Ignoring these factors, negative public opinion and a crisis of confidence in the authorities, it is difficult to determine the level of legitimacy of a political regime. Legitimacy is the essence that reflects the legal nature of state power and determines its forms, types, regimes, functions. The system connections of concepts that operate political and legal science are clarified. Legitimacy is the main general category of political science and state studies. All other categories and concepts of the state-legal regime are powers, competence, means, resources of power, etc.) in a certain sense derived from it, logically subordinate to it and dependent on it in essence.

Prospects. In further legal, political science and sociological research intersecting in interdisciplinary experiments around categories of political and state power, it is proposed to focus on factor analysis of the phenomenon of their legitimacy, the study of the system of factors – objective and subjective, internal and external, permanent and temporary, etc. – which are able to influence the level of legitimacy of the authorities under the conditions of the existence of political regimes of states focused on development in a stable democratic transit. Particular attention should be drawn to the factors of social and individual legal consciousness and mentality of citizens, public opinion under political regimes, the functioning of the media, social networks of the Internet, sources of information and misinformation, the rapid development of artificial intelligence and its newest resources in terms of possible risks to the stability of society.

Key words: state power, state-legal regime, political regime, legitimacy of power.

Постановка проблеми. Легітимність як рефлексивна форма політичного має універсальний характер. Теоретико-методологічна особливість проблеми легітимності влади в умовах політичного (державно-правового) режиму багато в чому визначається визнаною в науці точкою зору, згідно з якою поняття легітимності (від лат. *legitimus* — законний) і влада сутнісно збігаються. Не існує влада, яка не має факторів та показників її легітимності. Легітимність становить головну суть і природу політичної та державної влади взагалі, а отже саме характером легітимності тієї чи іншої політичної, державної влади визначаються її різні форми, типи, режими і т.д. Головну причину цивілізаційного занепаду політичних режимів слід розглядати у світлі ідеї легітимності влади, де влада нелегітимна — це завжди антитеза, породжена свавіллям її суб'єктів.

Легітимність — основа стабільності, а стабільність — основа суспільного розвитку, що зумовлює дослідження факторів легітимності як основи його забезпечення. В основі політичних проблем сучасного українського суспільства лежить низький рівень легітимності політичного режиму. Нехтування факторами легітимності влади, важко визначити рівень її легітимності, що породжує негативну громадську думку та кризу довіри до влади. Не існує влади, що не підлягає факторам легітимності. Легітимність становить суть і природу державної влади, а отже характером легітимності державної влади визначаються її форми, типи, режими.

Легітимність — основна загальна категорія політичної науки та державознавства. Всі інші категорії та поняття державно-правового режиму — повноваження, компетенція, кошти та ресурси влади та інші — у певному сенсі похідні від неї, логічне підпорядковані їй та залежні від неї по суті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних праць з тематики політичного (державно-правового) режиму та легітимності влади політичний режим досліджували переважно як категорію політології [1]. Аналіз зміни політичних режимів розглядався в контексті демократичних реформ в Україні [2].

Аналіз був поширений на дослідження концептуальних засад сучасних політичних режимів [3], особливості транзитного політичного режиму в 21 ст. [4], зв'язок політичних режимів з легітимністю

[5]. Заслуговує уваги дослідження місце громадської думки в умовах політичного режиму [6]. Набули розвитку дослідження іноземних авторів відносно нового суперечливого поняття «гібридних режимів» [7; 8].

Питання теоретичної визначеності концепту державної влади, її легітимності [9, с. 63–78], взаємозв'язку влади та державно-правового режиму [10, с. 129–135], природно-правового детермінізму обмежень влади [11, с. 15–22] та її морально-правових імперативів [12, с. 140–145] лягли в основу авторських досліджень.

Меншою мірою визначалися та підлягали аналізу ті аспекти проблеми, що віддзеркалюють феномен легітимності державно-владного примусу в умовах політичних режимів, дослідження чинників легітимності влади та її етичної інфраструктури. Прямо чи опосередковано окремі сторони проблематики досліджено у працях, присвячених взаємозв'язку політичного режиму та державного примусу [13, с. 54–62], функціональності громадської думки у політико-правовому середовищі [14, с. 87–91].

Метою статті є обґрунтування легітимності публічної влади у зв'язку з існуванням державно-правового режиму як основної форми легітимності політичного режиму, що має правову природу як підставу легітимності; ілюстрація генези політичного режиму у зв'язку з факторами легітимності влади, висвітлення елементів державно-правового режиму та його основних функцій.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) правове опосередкування та визначеність організаційних форм та діяльності інститутів публічної влади; 2) дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів в сфері функціонування інститутів публічної влади і держави, як політико-правових феноменів суспільства, параметрів їх легітимності в умовах політичних режимів, а також дослідження функціональності легітимних політичних режимів за умов демократичного транзиту держав. Використані методи: системний, структурно-функціональний, що дали змогу досліджувати державно-правовий режим та елементи легітимності в якості системного явища; методи аналізу правових та політичних понять; метод факторного аналізу, що дозволяє дослідити чинники впливу на зміст та елементи політичного (державно-правового режиму) та їх динаміку.

Виклад основного матеріалу. Сприйняття, уточнення та розуміння природи публічної влади, її інститутів, освоєння методології пізнання закономірностей її функціонування актуалізовано зростанням уваги до розкриття та освоєння правової природи держави [15]. Механізм здійснення державних функцій багато в чому визначений інтенсивністю та правовою допустимістю використання владних ресурсів та, в результаті, створює своєрідне поєднання політичних складових державного (державно-правового) режиму, що транслює суспільству фактори та показники легітимності державної влади, її посилення чи нівелювання.

Правові передумови, підстави та природа державного режиму вказують на можливість та здатність (або нездатність) публічної влади: функціонувати відповідно до правового режиму конституційно гарантованих міжнародно-правових стандартів організації її інститутів та правових меж, що забезпечують права та свободи людини та громадянина у гуманітарному просторі політично асиметричного суспільства; підтримувати надійну роботу механізму здійснення конституційних обов'язків держав у всіх суспільних сферах людської діяльності як світового тренду, якісного показника демократичності транзиту політичних режимів держав усіх континентів, незалежно від їх приналежності до національних політико-правових систем.

Конституційні та міжнародно-правові стандарти демократичного публічного правління («good governance») для країн демократичного транзиту зберігає шанс для підтримки легітимності державної влади, її інститутів та суб'єктів (акторів) політики, утримання достатнього рівня довіри до них з боку суб'єктів громадської думки — соціальної інститути, ефективного та державно-значущого в умовах його правового забезпечення та гарантій реального виконання ним соціально-орієнтованої та критично-оцінної функції.

У цьому правові умови державного (політичного) режиму мають забезпечувати відкриту етико-правову кваліфікацію всієї суспільно доступної (transparency) юридично значимої діяльності інститутів публічної влади — законодавчої, контрольної, установчої, правоохоронної, судової, інформаційно-правової, тобто. діяльності, що здійснюється у правових формах. Збереження конструктивного балансу взаємодії влади та суспільства за демократичним сценарієм не мислимо поза процесом перманентного суспільного дискурсу між ними, як сторонами конституційно закріпленого суспільного договору (social contract) — смислоутворюючої форми конституційного співіснування соціуму і влади, цілеспрямованим принципом якої в демократії. у форму правами людини. Ця форма — основа державно-правового режиму, що показує якісну стабільність, адаптивність, динаміку показників публічної влади: дієздатності її інститутів та обґрунтованості їх повноважень у нестабільних

умовах; правових меж та обмежень використання ресурсів — матеріальних, силових, інформаційних та інших.

Природа держави виражена в єдності її суті, змісту та форми. Його креативне функціонування неможливо без юридично визначених засобів раціонально-правової організації інститутів громадської влади. За своїм призначенням її позитивний обов'язок — права організації та управління суспільством, збереження його системної цілісності та національної безпеки шляхом легітимного використання юридично допустимих ресурсів — фінансових, організаційних, силових та ін. У такому форматі інститути публічної влади здатні забезпечити як безперешкодне функціонування демократичних інститутів, так і та реанімацію тих, які під впливом безлічі факторів — зовнішніх та внутрішніх, об'єктивних та суб'єктивних — суттєво деформовані: електоральна активність, реальні політичні свободи, авторитарні тенденції у методах соціального управління, порушення правових (конституційних) меж допустимого контролю у приватній сфері (privacy), не контрольованість невиправданих бюджетних видатків платників податків та ін.

Традиційне розуміння державного режиму охоплює сукупність методів, способів та засобів здійснення державної влади у суспільстві і часто використовує як синонім «політичного режиму», чим посилюється дискусійність їхньої понятійної автономії: тотожності чи принципової відмінності. Теорія держави бачить державний режим як складову частину політичного режиму, що включає, крім держави, інші елементи політичної системи суспільства. У дискусіях допускається неповний збіг обсягів цих категорій: державний (політичний) режим тлумачать як встановлений порядок функціонування держави, процедури, правові форми, способи, методи та прийоми реалізації державної влади.

Функціональна спрямованість режиму передбачає осмислення можливих способів роботи інститутів державної влади — її органів, уповноважених державою встановлювати нормативно-правові засади та межі їх функціонування, межі та сфери правового регулювання, їх способи, методи, засоби, а також необхідні у публічному управлінні інструменти контролю за забезпеченням правопорядку у суспільстві в публічно-правовій та приватноправовій сферах.

Водночас, державний режим у правовій реальності політичного режиму — показник ступеня участі інститутів державно-організованого суспільства у здійсненні публічної влади та забезпеченні основних принципів та фундаментальних цінностей своєї власної організації. На мою думку, державний режим, як поняття, означає не так сукупність методів і засобів здійснення публічної влади в суспільстві, як: ступінь повноти та якості здійснення державною владою своїх функцій; виконання зобов'язань (обов'язків) у сфері забезпечення та захисту прав та свобод;

гарантії безперешкодного здійснення народовладдя, цивільного управління справами держави, місцевого самоврядування, участі у управлінні.

Демонстрація цих «режимних» показників у кожній країні зберігає розпізнання їх специфіки, суб'єктивних та об'єктивних чинників впливу на їх формування, що створює методологічну потребу у «типізації» державних режимів, класифікації їх властивостей, характеристик та змістовних компонентів.

Узагальнення наукової думки дозволяє визначити елементи державного режиму:

- 1) реальна роль прав свободи людини у політичному (державно-організованому) суспільстві. Йдеться саме про істинний, гарантований, не ілюзорний, прикрашений «статистикою» статус прав людини в ієрархії соціальних цінностей, а не лише про їхнє формальне законодавче визначення — закріплення в джерелах права;
- 2) дійсність інституту народовладдя, ступінь та форми участі інститутів громадянського суспільства у здійсненні громадської влади та вивчення впливу на загальнодержавну та муніципальну владу. При цьому враховуються такі показники: частка дорослого населення, наділеного електоральними правами.
- 3) наявність (відсутність) та відсоток груп населення, які законно чи протиправно позбавлені прав в публічно-правовій сфері, виборчого права, зокрема, на основі їх соціального походження, етнічної, расової, релігійної приналежності, ідеологічних або політичних переконань;
- 4) стабільна робота легітимних установчих інститутів і процедур, зокрема, проведення регулярних та вільних виборів до представницьких органів, що вкрай важливо в умовах політичного кризового стану, внутрішньо- та зовнішньо-політичного загострення та нестабільності, яка призводить до дисфункцій влади та невідворотного падіння рівня легітимності її інститутів, кризи, обтяженої запровадженням воєнного стану, як чинника соціальної напруги;
- 5) ступінь, форми та способи гарантування державою принципу верховенства права (наскільки влада, суспільство та громадянин вмонтовані у правову реальність, побудовану на цьому принципі; як права громадян захищені судом і наскільки досяжним є такий захист в умовах воєнного стану, масової еміграції та збільшення чисельності груп внутрішньо переміщених мешканців). Високий принцип верховенства права окреслює показники рівня розвиненості основ конституціоналізму, як чинника легітимації публічної влади, але час воєнного стану стає дійсним іспитом і перевіркою життєздатності цього принципу;
- 6) транспарентність інститутів публічної влади, ступінь відкритості підготовки їх рішень, гарантії свободи слова, звітність публічної влади, прозорість

її діяльності та результати, форми суспільного реагування на бездіяльність та інші дисфункції влади;

- 7) ступінь запровадження законодавчих умов активності інститутів громадянського суспільства (наявність гарантій політичного та ідеологічного плюралізму, гарантії розвитку «третього сектора»).

Правозахисна організація «Freedom House» має своє бачення і оцінку державних режимів на основі восьми критеріїв: 1) виборчий процес; 2) громадянське суспільство; 3) незалежні ЗМІ; 4) загальнодержавне управління; 5) місцеве громадське управління; 7) судострій та незалежність судів; 8) корупція.

При цьому, мабуть, головний показник відхилення державних режимів — механізм здійснення влади.

На відміну від форми правління, яка продукує іманентні специфіці конкретного суспільства способи організації його державної влади на національному рівні, державно-правовий режим, форми та способи його функціонування демонструють способи, методи та прийоми практичної діяльності публічної влади, здійснення її конституційних обов'язків як на державному, так і на місцевому рівні. Безальтернативною для демократичного правління держави формою легалізації її політичного режиму є конституційна форма, прагнення державного режиму — демократичного чи недемократичного — до закріплення у конституційному законодавстві.

Сучасне правознавство щодо державно-правового режиму має бути зосереджено, зокрема, на дослідженні правових форм публічно-владної діяльності інститутів держави та місцевого самоврядування, правових кордонів влади, процедурах і способах здійснення функцій влади, статусі її суб'єктів.

Це стосується специфіки умов демократичного режиму як антитези неправового виміру недемократичної державної влади минулого та сучасності. У полі зору правознавства — легітимні конституційні підстави державної влади; типові прояви тіньової нелегітимної влади у державних інститутах, що неправомірно перевищують чи зловживають повноваженнями, виходячи за правові межі.

Категорія державно-правового режиму, крім цього, покликана активно пов'язувати в генетичній єдності право, державу та етичні (етико-правові) імперативи влади та її продукту — законодавству. Правова природа влади у сучасному управлінському тренді «етицизації» державної служби, громадського управління, котрим актуальна системна «етична інфраструктура». Етика влади є смисловим множником, який змістовно визначає моральним виміром критерії правових обмежень її організації та функціонування, спрямовує формування системи етико-правових принципів та норм поведінки та юридичної відповідальності суб'єктів [16, с. 194–199; 17, с. 53–56].

Державний режим як категорія виражає ступінь та форми участі інститутів суспільства у здійсненні публічної влади та забезпеченні основних принципів

— вимог, похідних від фундаментальних цінностей демократії. Державний режим є певний порядок і процедури функціонування інститутів держави, правові форми, способи, методи та прийоми реалізації державної влади. Змістом державного режиму є механізм (методи) легітимації публічної влади інститутами суспільства, з одного боку, та способи реалізації влади у суспільстві, з іншого.

Критеріями для видової класифікації державного режиму виступають принаймні такі його понятійні елементи (критерії): ступінь забезпечення прав людини, народовладдя, дієвість верховенства права, рівень відкритості публічної влади та гарантії для активного громадянського суспільства.

В основі політичних проблем сучасного українського суспільства лежить низький рівень легітимності політичного режиму, поєднання формально демократичних законів з авторитарними методами правління.

Нехтування факторами легітимації влади, важко визначити рівень її легітимності, що породжує негативну громадську думку та кризу довіри до влади. Не існує влади, на яку такі фактори не впливають. Легітимність становить суть і природу державної влади, а отже характером легітимності державної влади визначаються її форми, типи, режими.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Є очевидним зв'язок легітимності державної влади з державно-правовим режимом як основною формою легітимації політичного режиму, передумовою якого є саме правова природа державної влади. Політичний режим специфічний за рівнем визнання правових підстав формування, форм здійснення, обмежень та реалізації обов'язків інститутів влади. Правові підстави державного режиму демонструють обумовленість суб'єктів влади діяти за конституційними вимогами їх організації. Міжнародно-правові стандарти правління містять шанс збереження легітимності влади. Принципово неможливе функціонування та виконання обов'язків державної влади поза юридично визначеною організацією її інститутів. Правова організація та правові форми діяльності владних суб'єктів — законотворця, правозастосовних, судових та контролюючих органів зберігає системну цілісність влади, демократичних інститутів, прав

громадян та протидіють авторитарній деформації і дисфункціям влади. Державно-правовий режим має досліджуватися як категорія, зміст якої відсвічує не лише методи і засоби реалізації влади, а й ефективність здійснення її обов'язків в сфері прав громадян. Основні показники державно-правового режиму та його легітимності — реальність інститутів демократії, гарантованість прав громадян, транспарентність інститутів влади.

Легітимність влади — основа стабільності та суспільного розвитку, що зумовлює дослідження чинників легітимації як основи її забезпечення. Ігноруючи фактори негативної громадської думки та кризи довіри до влади, важко визначити рівень легітимності політичного режиму. Легітимність є суттю, що відбиває правову природу державної влади та визначає її форми, типи, режими, функції.

Проблематика зв'язків державної влади і політичного режиму передбачає аналіз та уточнення системних зв'язків понять, якими оперує політична та юридична науки. Легітимність — спільна категорія політичної науки та державознавства. Всі інші категорії та поняття державно-правового режиму повноваження, компетенція, засоби, ресурси влади та інші) у певному сенсі похідні від неї, логічне підпорядковані їй та залежні від неї по суті.

В подальших правових, політологічних та соціологічних дослідженнях, що перетинаються у міждисциплінарних дослідах навколо категорій політичної та державної влади, доцільно посилити методологію факторного аналізу феномену їх легітимності, дослідження функціонуючої системи соціальних чинників — об'єктивних та суб'єктивних, внутрішніх та зовнішніх, постійних та тимчасових й ін., — що здатні впливати на рівень легітимності влади за умов існування політичних режимів держав, орієнтованих на стабільний розвиток у демократичному транзиті.

Особливу увагу варто привернути на чинники суспільної та індивідуальної правової свідомості і культури, менталітету громадян, громадської думки в умовах політичних режимів, функціонування ЗМІ, соціальних мереж Інтернет, джерел інформації та дезінформації, бурхливому розвитку штучного інтелекту та його новітніх ресурсів з точки зору можливих ризиків для стабільності суспільства.

Література

1. Литвин В. С. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
2. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / за ред. Г. І. Зеленько. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
3. Шабанов М. О. Сучасні політичні режими: концептуальні засади та практичний вимір : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 142 с.
4. Спур М. В. Транзитний демократичний політичний режим як феномен ХХІ століття. *Вчені записки Таврійського Національного Університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки.* 2020. Т. 31 (70), № 1. С. 20–25.
5. Білий О. В. Легітимація і сучасний політичний режим. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України.* 2013. 1. С. 43–54.

6. Балуцька Л. Громадська думка і політичний режим. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. Ужгород: Говерла, 2014. Вип. 17. С. 5–8.
7. Bogaards M. How to classify hybrid regimes? Defective democracy and electoral authoritarianism. *Democratization*. 2009. Vol. 16, Issue 2. P. 399–423.
8. Morlino L. Are there hybrid regimes? Or are they just an optical illusion? *European Political Science Review*. 2009. Vol.1 (2). P. 273–296.
9. Олейников С.М. Теоретична визначеність та динаміка концепту державної влади. *Державне будівництво і місцеве самоврядування*. Харків : Право. 2022. № 44. С. 63–78.
10. Олейников С.Н. Публичная власть и государственной режим. *SWorldJournal*. 2021. № 8 (т. 4). С. 129–135.
11. *Сучасні наукові дослідження: соціально-політичний та правовий виміри: матеріали I наук. конф.* Полтава, 2021 р. 108 с.
12. Oleinykov S.N. Ethics and legal aspects of public institutions' legal activities. *Грааль науки*. № 14–15. 2022. С. 140–145.
13. Олейников С.М. Державно-правовий примус в умовах політичних режимів. *Міжнар. наук. журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 3(37). С. 54–62.
14. *Політична система України за умов глобальних викликів і локальних проблем: зб. матеріалів XXXIV Харків. політол. читань* (м. Харків, 21 квіт. 2021 р.). Харків : Право, 2021. 284 с.
15. Baranov P.P., Mamuychev A. Yu., Danilyan O. G., Oleynikov S.N., Perevalova L. V. State power in modern society: the problems of understanding and investigation. *Amazonia investiga*. 2018. Vol. 7, Num. 16. P. 373–379J.
16. Янюк Н. Актуальні проблеми у регулюванні питань професійної етики публичних службовців. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 59. С. 194–199.
17. *Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of V International Scientific Conference*. Prague, Czech Republic. December 30, 2020. P. 53–56.

References

1. Lytvyn, V.S. (2014). Politychni rezhymy suchasnosti: instytutsiini ta protsesualni vymiry analizu: navch. posibnyk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
2. Zelenko, H.I. (2021). Zminy politychnykh rezhymiv i perspektyvy zmitsnennia demokratii v Ukraini. Kyiv: IPiEnD im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].
3. Shabanov, M. O. (2022). Suchasni politychni rezhymy: kontseptualni zasady ta praktychni vymir: navch. posib. Odesa: Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova [in Ukrainian].
4. Yepur, M. V. (2020). Tranzhytni demokratychni politychni rezhym yak fenomen KhKhI stolittia. *Vcheni zapysky Tavriiskoho Natsionalnoho Universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky*, 31 (70), 1, 20–25 [in Ukrainian].
5. Bilyi, O. V. (2013). Lehitymatsiia i suchasni politychni rezhym. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. IF Kurasa NAN Ukrainy*, 1, 43–54 [in Ukrainian].
6. Balutska, L. (2014). Hromadska dumka i politychni rezhym. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Politologii. Sotsiologii. Filosofii*. Uzhhorod: Hoverla, 17. 5–8 [in Ukrainian].
7. Bogaards, M. (2009). How to classify hybrid regimes? Defective democracy and electoral authoritarianism. *Democratization*, 16, 2, 399–423.
8. Morlino, L. (2009). Are there hybrid regimes? Or are they just an optical illusion? *European Political Science Review*, 1 (2), 273–296.
9. Oleinykov, S. M. (2022). Teoretychna vyznachenist ta dynamika kontseptu derzhavnoi vlady. *Derzhavne budivnytstvo i mistseve samovriaduvannia*. Kharkiv: Pravo, 44, 63–78 [in Ukrainian].
10. Oleinykov, S. N. (2021). Publychnaia vlast y hosudarstvenno-pravovoi rezhym. *SWorldJournal*, 8 (4), 129–135 [in Ukrainian].
11. *Suchasni naukovi doslidzhennia: sotsialno-politychni ta pravovi vymiry: materialy naukovo konferentsyy*. (2021). Poltava [in Ukrainian].
12. Oleinykov, S.N. (2022). Ethics and legal aspects of public institutions legal activities. *Hraal nauky*, 14–15, 140–145.
13. Oleinykov, S.M. (2021). Derzhavno-pravovi prymus v umovakh politychnykh rezhymiv. *Mizhnar. nauk. zhurnal «Internauka»*. Serii: «Yurydychni nauky», 3(37), 54–62 [in Ukrainian].
14. *Politychna systema Ukrainy za umov hlobalnykh vyklykiv i lokalnykh problem: zb. materialiv Kharkiv. politol. chytan.* (2021). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
15. Baranov, P.P., Mamuychev, A. Yu., Danilyan, O. G., Oleynikov, S.N., & Perevalova, L. V. (2018). State power in modern society: the problems of understanding and investigation. *Amazonia investiga*, 7(16), 373–379J.
16. Yaniuk, N. (2014). Aktualni problemy u rehuliuванні pytan profesiinnoi etyky publichnykh sluzhbovtiv. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii yurydychna*, 59, 194–199 [in Ukrainian].
17. *Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of V International Scientific Conference*. (2021). Prague, Czech Republic, 53–56.